

KEKRI JA JAKOAIKA

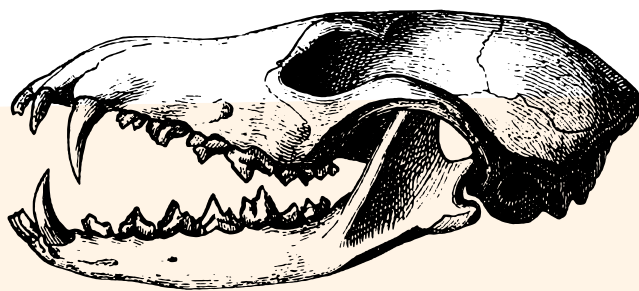
”Herrain joulu, talonpojan kekri”

Sanonta paljastaa, että kekri on kuulunut maalaisväestön vuotuisjuhliin, kun taas joulua juhliittiin kaupungeissa. Kekrillä on monta nimeä: köyri, köyry, keyri ja keuri, joista ensimmäisiä käytettiin Lounais-Suomessa ja jälkimmäisiä maan itäosissa. Sanan alkuperä, samoin kuin juhlan juuret, ovat hämärän peitossa.

Kekri

Kekrin ajankohta määräytyi maatöiden päättymisen mukaan. Kekriaika ajoittui Mikkelinpäivän (29. syyskuuta) ja pyhäinpäivän viikonlopun välille. Pyhäinpäivästä alkoi niin sanottu römppäviikko, eli palvelijoiden vapaaviikko, joka ulottui marraskuun 10. päivään. Vapaaviikon aikana tai sen jälkeen palvelusväki mahdollisesti vaihtoi työnantajaa pestuumarkkinoilla.

Kekriä on kutsuttu myös henkien juhlaiksi. Silloin liikkeellä olivat vainajat, haltijat ja pyhimykset. Heitä - erityisesti pyhimyksiä, - varten tuli siivota ja lämmittää sauna. Ennen kuin talon oma väki kylpi, annettiin ensin pyhimysten saunoa. Sillä aikaa, kun talon oma väki saunoi, vieraat asettuivat nauttimaan pöydän antimista, jotka talon emäntä oli heitä varten varannut. Sen jälkeen ajateltiin pyhimysten poistuvan tyytyväisinä. Ruokaa ei korjattu yöksi pois, vaan sitä jätettiin vainajille, tuonpuoleisesta tulleille vieraille nautittavaksi.

Tärkein kekriroista on ollut kekrihammas, mutta muuten ateria on koostunut alueen perinteiden mukaisesti (mitä on ollut tarjolla - satokauden antimia). Perunoita ja nauriita pitää kekriä välttää: ne aiheuttavat paiseita ja ajoksia

Kekrin aika oli otollista myös tuonpuoleisesta eli kuoleman jälkeisestä maailmasta tulleiden viestien havaitsemiselle. Jos halusi esimerkiksi saada tietoa kätkeytyistä aarteista, kannatti pyhäinpäivän yönä istua kolmesti muutetun huoneen katolla. Silloin nimittäin saattoi nähdä aarteista kertovat aarnihautojen tulet.

Kekriä poltettiin kekrivalkeaa eli kokkoa, jolle nuorison oli mahdollista kokoontua toisiaan tapaamaan, leikkimään ja tanssimaan.

Ei kahta ilman kolmatta!

Kolme on tärkeä luku suomalaisessa ja myös karjalaisessa perinteessä: monesti sankari saa kolme yritystä ennen kuin saa haluamansa.

Kalevalassa esimerkiksi Lemminkäisellä on ylitettävään kolme estettä matkalla Pohjolaan, Ilmarinen joutuu tekemään kolme urotyötä ennen kuin saa Pohjolan neidon puolisoiksi, Lemminkäinen saa suoritettavakseen kolme mahdotonta tehtävää, Lemminkäisen äiti saa vastauksen kolmannelta tiedustellessaan, missä poikansa on. Saduissa on kolme veljestä (joista nuorin, siis kolmas voittaa prinsessan ja puoli valtakuntaa). Sitten tietysti on sanonta, jonka mukaan kolmas kerta toden sanoo.

KEKRI JA JAKOAIKA

Jakoaika

Loka-marraskuun vaihde on ollut perinteisesti niin kutsuttua jakoaikaa. Se ajoittuu kutakuinkin kekrin ja Martinpäivän (10.11.) väliin. Jakoaika erottaa kuluvan vuoden seuraavasta. Se on ikään kuin liminaaltila, jonka aikana ei olla selvästi kummankaan vuoden puolella, minkä vuoksi se on tulkittu vaaralliseksi ajanjaksoksi.

Jakoaikana paitsi taudit tarttuvat ja leviävät, myös henget ovat liikkeellä. Arkisia askareita ei jakoaikana saanut tehdä, sillä jos esimerkiksi kehrätessä langat menivät sekaisin, tiesi se sitä, että tulevana kesänä sudet raatelevat karjan. Myös pellavan loukutus saattoi houkutella sudet paikkakunnalle ja vaarantaa vuodentulon. Vain sellaista työtä sai tehdä, josta ei lähde mitään ääntä.

Jakoaikana tehtiin taikoja ja ennustuksia tulevan vuoden varalle. Silloin toivottiin edes hiukan päivänpaistetta pilviverhon lomasta, sillä pikkiriikkinen auringonpilkahdus vastaa 9 vuorokauden poutaa tulevana kesänä ja enteilee hyvää satovuotta.

”Jos jakoaikana aurinko sen verran paistaa, että sulhanen ehtii hevosensa satuloida, niin tulee hyvä vuosi.”

Tule kekri, jouvu joulu,
kyll' on kystä aitassani,
paljo pantua olutta:
sirkan reisi, paarman jalka,
peiposen peräpakara,
sammakon sakarivarvas,
sisiliskon silmäpuoli.
SKVR XV 457

Jakoajalla on kansainväliset verrokkinsa: tasoitusajaksi kutsuttu ajanjakso, joka erottaa vuodet toisistaan. Vertailukohtana voidaan käyttää nykypäivän tapaa valaa uutenvuotena tinoja, joista ennustetaan, mitä tulevana vuonna tapahtuu. Kyse on ensimmäisen ja viimeisen päivän vierekkäisyyden aiheuttamasta tunteesta, joka tekee niiden välisestä erosta merkityksellisemmän kuin kahden tavallisen päivän välisestä erosta. Sen vuoksi on esimerkiksi vuoden viimeisenä päivänä leivotussa leivässä salaista voimaa.

Keskiajan vaihduttua uudeksi päätettiin vuodenvaihde siirtää joului- ja tammikuun vaihteeseen, ja uusivuosi vakiintui päivämäärään 1.1. Vuodenvaihde säilytti paikan siirtymisestä huolimatta erityisasemansa rajatilana, jossa on mahdollista kurkistaa tulevaisuuteen, ennustaa ja tutkia enteitä. Tuttu vuodenvaihteeseen liittyvä tapa on valaa tinoja ja katsoa, mitä ne tulevaisuudelle lupaavat. Valamisen suoritti valaja, joka mainitsee henkilön nimen, jolle tina kertoo, mitä tuleman pitää. Ensimmäinen tina meni isännälle, seuraava emännälle, sitten lapsille ja palvelusväelle.

